

تحلیلی بر وضعیت کسب و کار در کشورهای مختلف

تهیه و تنظیم از: شبیم فروچی

بخش ششم

۱- تعداد رویه‌ها (مراحل)

اولین شاخص، تعداد رویه‌ها از زمانی است که مدعی یا شاکی در دادگاه دادخواست می‌دهد تا زمانی که پرداخت و دستور آن توسط مقررات دادگاه یا قانون داده می‌شود و مستلزم روابط متقابل بین طرفین یا مابین طرفین و قاضی یا اعضای اداری دادگاه است.

اشاره

در ادامه آنچه تاکنون گفته شد، به بررسی وضعیت ایران در بین ۱۵۵ کشور منتخب جهان و به طور ویژه در بین ۱۶ کشور منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا (MENA) از منظر شاخص نهم "اجرای قراردادها" با استفاده از آمار ژانویه ۲۰۰۵ بانک جهانی می‌پردازیم.

اجرای قراردادها: کارایی دادگاه

در نظر بگیرید که مشتری جدیدی به منظور سفارش پیراهن وارد یک شرکت نساجی می‌شود و مدیر شرکت و مشتری قرارداد را برای پرداخت هنگام تحویل کالا امضا می‌کنند اما زمان تحویل مشتری از پرداخت کامل پول امتناع می‌کند. در زلاندنو مدیر شرکت قرارداد را به مشتری نشان می‌دهد و درخواست تسویه می‌کند، مشتری احتمالاً پرداخت را انجام می‌دهد. در لهستان مدیر شرکت قرارداد را نشان می‌دهد و درخواست تسویه می‌کند و احتمالاً مشتری از پرداخت امتناع می‌کند. در ساحل عاج مدیر شرکت معمولاً با مشتری جدید سر و کار پیدا نمی‌کند مگر آن که مشتری معرفی نامه‌ای از دیگر شرکت‌های نساجی یا از دیگر شرکت‌های فعال همان منطقه ارای دهد. در ویتنام، مشتری بدون همراه داشتن حداقل نیمی از پول برای پیش پرداخت وارد شرکت نمی‌شود.

این تفاوت‌ها ناشی از چیست؟

کارایی دادگاه (نهاد اصلی اجرای قرارداد). دادگاه زلاندنو نظامی بسیار کارا دارد. در لهستان حل اختلاف مشمول زمان زیادی می‌شود. دادگاه‌های ویتنام و ساحل عاج نیز ناکارا هستند.

تعداد رویه‌ها در ایران ۲۳ است که هم از متوسط رویه‌های ۱۵۵ کشور منتخب (۳۵) و هم از متوسط رویه‌ها در منطقه MENA (۴۰) کمتر است و در این منطقه جایگاه سوم را از ۱۶ جایگاه دارد. همچنین در تیمور شرقی اجرای قرارداد شامل بالاترین تعداد رویه یعنی ۶۹ می‌باشد و بعد از آن سودان و سائوتومه و پرنسیپ با ۶۷ رویه قرار دارند. کمترین تعداد رویه مربوط به کشور استرالیا با ۱۱ رویه است. در میان کشورهای منطقه MENA، تونس با ۱۴ رویه و عراق با ۶۵ رویه حداقل و حداکثر تعداد رویه را به خود اختصاص داده‌اند. بیشترین و کمترین تعداد رویه‌ها در دیگر ۱۵۵ کشور منتخب جهان و کشورهای منطقه MENA به قرار جداول ۱ و ۲ می‌باشند.

۲- مدت زمان

دومین شاخص کارایی، مدت زمان حل اختلاف است که براساس تاریخ تقویمی می‌باشد. زمان براساس تعداد روز از زمانی که مدعی دادخواست می‌دهد تا زمان حل و فصل یا پرداخت محاسبه می‌شود. این مدت زمان در ایران ۵۴۵ روز است یعنی یکسال و نیم که زمان بسیار طولانی است و هم از متوسط زمان حل اختلاف در ۱۵۵ کشور منتخب (۳۷۶ روز) و هم از متوسط زمان

اجرای کارایی قراردادها موجب تقویت بازرگانی‌ها در پذیرش مشتریان و قرض گیرندگان جدید می‌شود. نهادی که قراردادها را بین طلبکار و بدهکار و یا عرضه کننده و مشتری اجرا می‌کند، همان دادگاه است که هنوز نیز در بسیاری از کشورهای جهان ناکارا، کند و حتی فاسد است.

بانک جهانی در بررسی اوضاع بازرگانی و کسب و کار در کشورهای مختلف جهان با مشاهده معاملات ساده‌ای که به طور روزمره مرتبط با فعالیت‌های یک شرکت متوسط است، مسیر کارایی در اجرای قراردادها را پی می‌گیرد. شاخص‌های اجرای قرارداد براساس این فرض بنا شده‌اند که مورد حل اختلاف بابت مبلغی بیش از ۲۰۰ درصد درآمد سرانه و در پر جمعیت‌ترین شهر است. داده‌ها مسیر رویه‌ها را جهت جبران و باز پس گیری بدهی از طریق دادگاه دنبال می‌کنند. فرض بر این است که مدعی یا شاکی به طور کامل از قرارداد پیروی کرده و ۱۰۰ درصد حق با اوست و برای بازپس‌گیری بدهی دادخواست داده است. بدهکار نیز در جهت به تاخیر انداختن شکایت یا مرتفع ساختن آن تلاش می‌کند.

براساس جواب‌های این بررسی، سه شاخص برای کارایی در اجرای قرارداد وجود دارد:

کشورهای منطقه MENA (۴۳۲ روز) بیشتر است. در بین ۱۵۵ کشور منتخب گولتالا با ۱۴۵۹ روز و تونس با ۲۷ روز بیشترین و کمترین مدت حل اختلاف را دارند. در منطقه MENA که ایران در آن جایگاه یازدهم از ۱۵ جایگاه را دارد همانطور که گفته شد تونس کمترین زمان و لبنان با ۷۲۱ روز بیشتر زمان حل اختلاف را دارد. همچنین کمترین و بیشترین زمان در ۱۵۵ کشور منتخب و ۱۶ کشور منطقه MENA را در جداول ۳ و ۴ ملاحظه فرمایید.

۳- هزینه

هزینه اداری‌ای که طی مراحل دادگاه بایستی پرداخت شود سومین شاخص بررسی کارایی دادگاه می‌باشد، همینطور هم در صورتی که استفاده از وکیل اجباری یا متداول باشد حق وکالت نیز به عنوان هزینه محسوب می‌شود و مجموع هزینه دادگاه و حق وکالت به صورت درصدی از ارزش بدهی بیان می‌گردد. هزینه اجرای قرارداد در ایران ۱۲ درصد بدهی است که از متوسط هزینه ۱۵۵ کشور منتخب (۳۰/۶ درصد بدهی) و متوسط هزینه کشورهای منطقه MENA (۱۷/۷ درصد بدهی) کمتر است. همچنین در میان ۱۵۵ کشور منتخب جهان کمترین هزینه دادگاه و حق وکالت به میزان ۴/۲ درصد بدهی مربوط به کشور نروژ و بیشترین آن به میزان ۲۵۶/۸ درصد بدهی متعلق به جمهوری دموکراتیک کنگو است. در منطقه MENA که ۱۴ جایگاه هزینه وجود دارد ایران همراه با تونس در جایگاه چهارم قرار دارد و اردن با ۸/۸ درصد بدهی در جایگاه اول و سوریه با ۳۴/۳ درصد بدهی در جایگاه آخر این منطقه قرار دارد. دیگر کشورها از این نقطه نظر هم در میان ۱۵۵ کشور منتخب و هم در بین ۱۶ کشور منطقه MENA در جداول ۵ و ۶ قابل پیگیری می‌باشند.

براساس آنچه گفته شد سهل‌ترین و دشوارترین کشورها در اجرای قرارداد به قرار جدول ۷ می‌باشند. نروژ در صدر جدول و

تیمور شرقی در انتهای جدول قرار دارد. در کشوری چون تیمور شرقی هزینه صرف شده بابت دادگاه و حق وکالت جهت بازگرداندن بدهی بیش از خود بدهی است (۱۸۰۰ دلار هزینه بابت ۱۰۰۰ دلار بدهی) که در نتیجه این کشور در زمره مشکل‌ترین کشورهای جهان در اجرای قرارداد جای گرفته است که البته با وجود آن که ناکارایی دادگاه در تیمور شرقی در حد نهایت است ولیکن امید بهبود برای هر کشوری وجود دارد.

از متداولترین شکایت‌ها، دیرکرد دادگاه و دیرکرد در اجرای حکم داده شده توسط قاضی است، دومین شکایت متداول داور و قضاوت طولانی مدت است سومین شکایت نیز از بی‌کفایتی منشی‌های دادگاه، مامورین اجرا و همچنین مقامات قضایی می‌باشد و فساد نیز به عنوان مشکل مهمی در ۴۳ کشور جهان منظور شده است.

کسب و کارهایی که یا دسترسی به دادگاه‌های کارا ندارند یا دسترسی مختصری دارند مجبورند به مکانیزم‌های رسمی یا غیررسمی دیگری اتکا کنند همچون انجمن‌های تجاری، شبکه‌های اجتماعی، ادارات اعتباری یا کانال‌های اطلاعاتی خصوصی تا معین کنند با چه کسانی و تحت چه شرایطی مبادله کنند. همینطور هم این امکان وجود دارد که شرکت‌ها دفاتر تجاری محافظه کاری را برگزینند و تنها با مشتریان تکراری سر و کار پیدا کنند که از طرق مختلف خویشتاوندی، هم‌نژادی، معاملات قبلی و ... آن‌ها را می‌شناسند که در واقع این معاملات با هدف ممانعت از اختلاف برقرار می‌شود. به هر صورت هر چه از طرق دیگر استفاده شود، از دست رفتن ارزش‌های اجتماعی و اقتصادی محتمل‌تر است. دلیل اصلی برای تنظیم رویه‌ها در حل اختلاف تجاری آن است که داور غیررسمی در برابر تخریب توسط ثروتمندان و قدرتمندان شکننده است، ولیکن مقررات سنگین حل اختلاف نیز عواقب منفی به بار خواهد آورد. در میان کشورها هر چه برای اجرای قرارداد

مراحل بیشتر، زمان طولانی‌تر و هزینه بالاتری لازم باشد، ثروت کمتری بدست می‌آید.

و اما اصلاحات

صربستان و مونته‌نگرو، کشوری که در سال ۲۰۰۳ در بیشترین زمان دیرکرد رتبه سوم را داشته است، این زمان را از ۱۰۲۸ روز به ۶۳۵ روز کاهش داده و ۲ قانون جدید را در این زمینه گذرانده است که شامل حدود زمانی دقیق می‌شود. به طور نمونه بعد از راندن حکم توسط قاضی، بدهکار تنها ۳ روز برای استیناف دادن زمان دارد و قاضی نیز تنها ۳ روز زمان برای قضاوت در مورد شایستگی او دارد که در گذشته این وضعیت ۱۰ ماه زمان می‌برده است. قزاقستان، لاتویا، اسلونی و ویتنام نیز دیر کرد زمانی را کاهش دادند. آفریقا کم کارترین دادگاه‌ها را دارد ولیکن ۲ کشور آن اصلاحات مهمی را در سال ۲۰۰۴ انجام دادند. برون‌دی رویه جدید فوری را برای وصول بدهی ارایه کرده است که نیاز به مراحل و نوشتن اظهارنامه‌های کمتری دارد. افزون بر آن مدت زمان دادن استیناف را از ۶۰ روز به ۳۰ روز کاهش داده است و هم اکنون اجرا می‌تواند توسط مامورین اجرای خصوصی انجام شود نه فقط توسط مقامات دادگاه.

اصلاحات مشابهی در کلمبیا در سال ۲۰۰۳ و در اسلواکی در سال ۲۰۰۲ رخ داده است.

رواندا اتاق‌های مخصوصی را در دادگاه‌های رسیدگی به امور موضوعی (trial courts) برای دادخواهی در ارتباط با موارد مالی، بازرگانی و مالیاتی ایجاد کرده است، همچنین در شرایط فعلی چنین مواردی را یک قاضی حرفه‌ای با کمک دو قاضی غیرحرفه‌ای سرپرستی می‌کند ولیکن در گذشته نیاز به سه قاضی هیات منصفه بود.

۱۰ اصلاحگر صدر متوسط زمان حل اختلاف را به میزان ۱۲ درصد کاهش دادند. صربستان و مونته‌نگرو نیز زمان دیرکرد را ۳۸ درصد و رواندا ۲۲ درصد کاهش داده

صورت یک اصلاح عمده درآید. در آمریکا اصلاحات بسیار مردمی شده است به طوری که در پر بیننده‌ترین نمایش های تلویزیونی نقش اصلی را معاون وزیر دادگستری در یک دادگاه سیار (موردی) ^(۱) دارد. حال که تماشاگران متوجه کارایی دادگاهها در حل اختلاف شدند خواستار کمک و مشاوره قانونی هستند.

زیرنویس:

1) improvised court

کرده رواج دادند که این جایگزین اولین استیناف می‌شود و موجب صرفه جویی قابل ملاحظه‌ای در زمان می‌گردد.

صربستان و مونته نگرو و برزیل برای استیناف دادن فرصت زمانی مشخص کردند که این اصلاحات توازنی است بین حقوق طلبکار و بدهکار.

دومین اصلاح متداول که در ۶ کشور صورت گرفت، کاهش زمان اجرای حکم است. ایجاد سیستم‌های مدیریت موضوعی ادامه دارد تا در اقتصادهای در حال گذر به

است. انجام اصلاحات همچنین هزینه‌ها را پایین آورده، به طور نمونه در رواندا حق وکالت ۱۵ درصد تنزل داشته است. پر طرفدارترین اصلاح انجام شده در دادگاه در سال ۲۰۰۴، که در ۷ کشور صورت گرفت (بلاروس، برزیل، بروندي، جمهوری چک، رومانی، رواندا و صربستان و مونته نگرو) رسیدگی به دیر کرد در استیناف بوده است.

کشورهای بروندي، رومانی و رواندا تجدید محاکمه را با قاضی‌ای که مورد اول را سرپرستی کرده و مدارک را قبلاً بررسی

جدول شماره دو- رویه اجرای قرار داد در منطقه MENA (تعداد)

کشور	تونس	۱۴	اردن	۴۳
مراکش	۱۷	عربستان سعودی	۴۴	
ایران	۲۳	سوریه	۴۷	
کرانه غربی و غزه	۲۶	الجزایر	۴۹	
اسرائیل	۲۷	کویت	۵۲	
یمن	۳۷	امارات متحده عربی	۵۳	
لبنان	۳۹	مصر	۵۵	
عمان	۴۱	عراق	۶۵	

جدول شماره چهار- مدت اجرای قرار داد در منطقه MENA (روز)

کشور	تونس	۲۷	مصر	۴۱۰
مراکش	۲۴۰	عمان	۴۵۵	
عراق	۳۲۰	کرانه غربی و غزه	۴۶۵	
اردن	۳۴۲	ایران	۵۴۵	
یمن	۳۶۰	اسرائیل	۵۸۵	
عربستان سعودی	۳۶۰	امارات متحده عربی	۶۱۴	
کویت	۳۹۰	سوریه	۶۷۳	
الجزایر	۴۰۷	لبنان	۷۲۱	

جدول شماره یک- رویه اجرای قرار داد (تعداد)

کشور	بیشترین	۵۲	استرالیا	۱۱
کویت	۵۳ <td>یونان</td> <td>۱۴</td> <td></td>	یونان	۱۴	
لائوس	۵۳ <td>ایسلند</td> <td>۱۴</td> <td></td>	ایسلند	۱۴	
امارات متحده عربی	۵۵ <td>نروژ</td> <td>۱۴</td> <td></td>	نروژ	۱۴	
مصر	۵۸ <td>تونس</td> <td>۱۴</td> <td></td>	تونس	۱۴	
کامرون	۵۸ <td>انگلستان</td> <td>۱۴</td> <td></td>	انگلستان	۱۴	
سیرالئون	۶۵ <td>دانمارک</td> <td>۱۵</td> <td></td>	دانمارک	۱۵	
عراق	۶۷ <td>اوگاندا</td> <td>۱۵</td> <td></td>	اوگاندا	۱۵	
سائوتومه و پرنسیپ	۶۷ <td>هنگ کنگ چین</td> <td>۱۶</td> <td></td>	هنگ کنگ چین	۱۶	
سودان	۶۹ <td>ایرلند</td> <td>۱۶</td> <td></td>	ایرلند	۱۶	
تیمور شرقی				

جدول شماره سه- مدت اجرای قرار داد (روز)

کشور	بیشترین	۷۲۱	تونس	۲۷
لبنان	۷۳۰ <td>هلند</td> <td>۴۸</td> <td></td>	هلند	۴۸	
نیجریه	۹۰۹ <td>زلاندنو</td> <td>۵۰</td> <td></td>	زلاندنو	۵۰	
جمهوری دموکراتیک کنگو	۹۱۳ <td>ژاپن</td> <td>۶۰</td> <td></td>	ژاپن	۶۰	
اسلوونی	۹۱۵ <td>سنگاپور</td> <td>۶۹</td> <td></td>	سنگاپور	۶۹	
سودان	۹۸۰ <td>فرانسه</td> <td>۷۵</td> <td></td>	فرانسه	۷۵	
لهستان	۹۹۰ <td>کره</td> <td>۷۵</td> <td></td>	کره	۷۵	
تی‌مور شرقی	۱۰۱۱ <td>دانمارک</td> <td>۸۳</td> <td></td>	دانمارک	۸۳	
آنکولا	۱۳۹۰ <td>نروژ</td> <td>۸۷</td> <td></td>	نروژ	۸۷	
ایتالیا	۱۴۵۹ <td>بلژیک</td> <td>۱۱۲</td> <td></td>	بلژیک	۱۱۲	
گواتمالا				

جدول شماره پنج- هزینه اجرای قرار داد (درصد از بدهی)

کمترین		بیشترین	
۴/۲	نروژ	۶۹/۵	سائوتویه و پرنسیپ
۴/۸	زلاندنو	۷۲/۲	جمهوری آفریقای مرکزی
۵/۲	سوئیس	۹۵/۴	بورکینافاسو
۵/۳	دانمارک	۱۱۰/۳	پاپواگینه نو
۵/۴	کره	۱۱۳/۸	بوتان
۵/۹	سوئد	۱۲۱/۳	کامبوج
۶/۲	بلژیک	۱۲۶/۵	اندونزی
۶/۵	فنلاند	۱۳۶/۵	مالاوی
۷/۵	ایالات متحده عربی	۱۸۳/۱	تیمور شرقی
۷/۷	تایوان چین	۲۵۶/۸	جمهوری دموکراتیک کنگو

جدول شماره شش- هزینه اجرای قرار داد در منطقه MENA (درصد از بدهی)

۱۷/۷	مراکش	۸/۸	اردن
۱۸/۴	مصر	۱۰	عمان
۲۰	عربستان سعودی	۱۰/۵	یمن
۲۱/۴	کرانه غربی و غزه	۱۰/۵	عراق
۲۲/۱	اسرائیل	۱۲	تونس
۲۶/۷	لبنان	۱۲	ایران
۲۸/۷	الجزایر	۱۳/۳	کویت
۳۴/۳	سوریه	۱۶	امارات متحده عربی

جدول شماره هفت- سهولت اجرای قرار داد (کارایی دادگاه)

سهل ترین	دشوار ترین
نروژ	بنین
دانمارک	قرقیزستان
ژاپن	جمهوری کنگو
زلاندنو	سوریه
ایسلند	چاد
تونس	سودان
لیتوانی	کامرون
یونان	جمهوری آفریقای مرکزی
سوئیس	جمهوری دموکراتیک کنگو
ایالات متحده	تیمور شرقی

مأخذ:

Doing Business in 2006/world Bank

با بیش از بیست سال تجربه و کیفیت برتر در خدمات حمل و نقل بین المللی و امور گمرکی

شرکت بارانداز بهاور

حمل و نقل بین المللی و خدمات کشتیرانی
(با مسئولیت محدود)
(کریر و فورواردر)

**BARANDAZ BAHAVAR INT'L
TRANSPORT & SHIPPING SERVICE CO. LTD.
(CARRIER & FORWARDER)**

Tel : 009821 77632351- 77508430- 77500597- 77511619/20- 77632353/9
Fax: 009821 77533675
E-mail : barandazbahavar@neda.net
URL : www.barandazbahavar.com

- حمل محمولات از اقصی نقاط دنیا به ایران و بالعکس (زمینی، دریایی، هوایی)
- حمل محمولات نمایشگاهی و پروژه ای
- ترانزیت کالا از مبادی ورودی کشور به کلیه گمرکات داخلی و مناطق ویژه اقتصادی
- ترانزیت کالا از مبادی ورودی کشور به کشورهای CIS و خاور میانه و بالعکس
- اخذ بیه نامه باربری محمولات صادراتی و وارداتی
- ترخیص کالا از کلیه گمرکات کشور و مناطق ویژه اقتصادی
- دارای نمایندگیهای فعال در پنج قاره دنیا
- سرویس (DOOR TO DOOR)
- در اختیار داشتن بیش از صد دستگاه کامیون ایرانی و خارجی

جهت کسب اطلاعات بیشتر با دفتر مرکزی این شرکت تماس حاصل فرمایید.